

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562¹

วรรณศิลป์ สุวรรณบำรุง²

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 อันมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมาย ความเป็นมา แนวคิด และหลักการเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งนิยามของคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ³

เนื่องด้วยในโลกปัจจุบันเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การติดต่อสื่อสารหรือการทำธุรกรรมต่างๆ สามารถกระทำได้ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ และการจะติดต่อสื่อสารหรือการทำธุรกรรมที่กระทำผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ จะต้องกระทำโดยใช้ข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อเป็นการยืนยันตัวตนทั้งสิ้น จึงทำให้ข้อมูลดังกล่าวไปอยู่ในระบบอิเล็กทรอนิกส์อันทำให้เกิดความสะดวกในการใช้งาน และสามารถเรียกหรือนำข้อมูลมาใช้ได้ทันที แต่ทั้งนี้เมื่อข้อมูลส่วนบุคคลไปอยู่กับบุคคลผู้ที่มีหน้าที่ควบคุมข้อมูล โดยหากเป็นข้อมูลที่ละเอียดอ่อน เช่น ชื่อ นามสกุล ที่อยู่ หรือเลขบัตรประชาชน หรือข้อมูลอันสามารถยืนยันตัวตนบุคคลได้ ซึ่งหากข้อมูลดังกล่าวมีการเผยแพร่ออกไปโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือโดยผู้ที่มีหน้าที่ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล กระทำการทุจริตเพื่อแสวงหาผลประโยชน์อันมิควร ไม่จะสำหรับตนเองหรือผู้อื่น เช่น การที่ผู้ที่มีหน้าที่ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลนำข้อมูลดังกล่าวไปขายให้แก่องค์กรอาชญากรรมเพื่อนำไปใช้หลอกลวงประชาชนเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินของประชาชน เป็นต้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวยังคงมีอยู่ในปัจจุบันและเพิ่มมากขึ้น แม้จะมีกฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ฯ ที่กำหนดโทษและฐานความผิดอันเกิดจากข้อมูลส่วนบุคคลไว้แล้วก็ตาม จึงทำให้ผู้ศึกษาเห็นว่ากฎหมายดังกล่าวยังคงมีการกำหนดบทลงโทษสำหรับฐานความผิดที่ยังไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด การคุ้มครองที่ยังไม่ครอบคลุมถึงบุคคลทุกประเภท และยังมีการกำหนดฐานความผิดที่ยังไม่ครอบคลุมไปยังการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล

อย่างไรก็ตามเมื่อได้กระทำการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 พบว่ายังมีปัญหาหลายประการสามารถสรุปได้ดังนี้

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ เรืองยศ แสนภักดี และคณะกรรมการสอบ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีรนิติ เทพสุเมธานนท์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สัจจวัฒน์ เรืองกาญจน์กุล.

²นักศึกษابริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

³พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562.

ประการแรกคือ ปัญหาเกี่ยวกับคำนิยามของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 6 ในส่วนของคำนิยาม ซึ่งมีการกำหนดว่าบุคคล “บุคคล” หมายถึง บุคคลธรรมดา ซึ่งเมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าจากถ้อยในตัวกฎหมายดังกล่าว จะเห็นได้ว่าบุคคลนั้นย่อมหมายถึงบุคคลธรรมดาเท่านั้นมิได้หมายถึงนิติบุคคล ซึ่งเมื่อผู้ศึกษาพิจารณาตามทฤษฎีนิติบุคคลสมมติ(Fiction Theory) โดยอาร์ฟอน ซาวินยี (R.Von Savigny) ซึ่งได้มีการอธิบายถึงนิติบุคคลสามารถแยกต่างหากจากความเป็นบุคคลธรรมดา และสามารถเป็นผู้ทรงสิทธิตามกฎหมายได้ และพิจารณาถึง ทฤษฎีนิติบุคคลมีสภาพความเป็นอยู่อย่างแท้จริง (Realistic Theory) โดยทฤษฎีนี้ได้มีการกำหนดว่านิติบุคคลจะมีสภาพเป็นนิติบุคคลได้จะต้องมีกฎหมายรับรองสภาพความเป็นอยู่ของนิติบุคคลเท่านั้น โดยจากสองทฤษฎีดังกล่าวไปจะเห็นได้ว่านิติบุคคลนั้น ก็ถือเป็นบุคคลหนึ่งที่มีสิทธิและหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด เช่น จะเสียภาษี หรือโดยประการอื่นใดก็ตาม แม้นิติบุคคลจะโดยสภาพไม่สามารถกระทำการได้อย่างบุคคลทั่วไป แต่ก็สามารถกระทำการผ่านตัวแทนนิติบุคคลได้ ทั้งนี้เมื่อกฎหมายกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้แก่นิติบุคคล นิติบุคคลก็ย่อมที่จะได้รับการรับรองและคุ้มครองสิทธิในเรื่องของข้อมูลส่วนบุคคลดังบุคคลธรรมดาด้วยเช่นกัน

ปัญหาประการที่สอง ปัญหาเกี่ยวกับบทกำหนดโทษในพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 มาตรา 79 โดยได้มีการกำหนดว่า “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 27 วรรคหนึ่ง หรือวรรคสอง หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 28 อันเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 26 โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเกิดความเสียหาย เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 27 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรือไม่ปฏิบัติ ตามมาตรา 28 อันเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 26 เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบ ด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ความผิดตามมาตรานี้ให้เป็นความผิดอันยอมได้”

อันเนื่องจากมาตรา 79 แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ได้มีกำหนดโทษและความรับผิดทางอาญาไว้ในวรรคหนึ่ง อันมีการกำหนดอัตราโทษจำคุกไว้ไม่เกินหกเดือน หรือโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และในวรรคที่สอง มีการกำหนดอัตราโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท โดยผู้ศึกษาเห็นว่า การกำหนดโทษจำคุกหรือโทษปรับที่มีอัตราค่าเกินไปคงไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด เมื่อนำมาพิจารณาเปรียบเทียบกับความเสียหายที่เกิดขึ้นและการกำหนดอัตราที่ต่ำ ทำให้ผู้ที่กระทำความผิดไม่

⁴อลิษา โสติดิธนาโชติ, “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความเป็นนิติบุคคลของจังหวัด” ,(วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2564),หน้า ที่ 13 ถึง 14.

เกรงกลัวที่จะกระทำความผิด หากเมื่อเทียบกับผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับภายหลังเมื่อได้มีกระทำการอันเป็นฝ่าฝืนกฎหมายอันส่งผลปัญหาอันเกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าวยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน

ปัญหาประการที่สาม ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดความผิดของผู้รับข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อนำไปใช้โดยมิชอบหรือโดยทุจริตจากผู้ควบคุมข้อมูล โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ได้มีการกำหนดฐานความผิดและบทลงโทษทางอาญาไว้ สำหรับผู้ที่มีหน้าที่ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเท่านั้น ตามความในมาตรา 79 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว แต่ยังไม่มีการกำหนดโทษหรือฐานความผิดเกี่ยวกับบุคคลผู้รับข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อนำไปใช้โดยมิชอบหรือโดยทุจริตจากผู้ควบคุมข้อมูล โดยผู้ศึกษาเห็นว่าย่อมทำให้เกิดปัญหาทางกฎหมายในส่วนของการลงโทษ หรือปัญหาในการตีความได้ อันเนื่องมาจากการไม่มีการบัญญัติกฎหมายไว้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังเกิดปัญหาในการลงโทษผู้กระทำความผิดเพราะเมื่อผู้กระทำความผิดฐานผู้ให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลกระทำความผิด เช่น การติดต่อซื้อขายข้อมูลส่วนบุคคลผู้ซื้อข้อมูลก็ย่อมเป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิด และตามประมวลกฎหมายอาญาผู้ซื้อจะต้องรับโทษเสมือนตัวการ แต่เมื่อผู้ทำการส่งซื้อข้อมูลส่วนบุคคลไม่ใช่ผู้บุคคลผู้ที่มีหน้าที่ควบคุมข้อมูลจึงลงโทษอย่างเดียวกันไม่ได้ในฐานะตัวการ (ผู้ควบคุมข้อมูล) ไม่ได้ คงจะลงโทษได้แต่ฐานสนับสนุนให้ผู้ควบคุมข้อมูลกระทำความผิดเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้จึงอาจเป็นอีกหนึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวที่จะกระทำความผิดและกล้าที่จะกระทำความผิดต่อไป

ปัญหาประการที่สี่ ปัญหาที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ให้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเป็นความผิดอันยอมความได้ อันเนื่องมาจากการกำหนดความผิดไว้สำหรับผู้ฝ่าฝืนมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ตามความในพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 มาตรา 79 วรรคสาม ที่ได้มีการกำหนดให้โทษทางอาญาในมาตราดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความได้ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นการกำหนดเช่นนั้นก่อให้เกิดปัญหา เนื่องจากการฝ่าฝืนบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าว ทำให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนและยังส่งผลกระทบเป็นวงกว้างต่อความเชื่อมั่นในการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคล และความผิดดังกล่าวเมื่อพิจารณาถึงความเสียหายและผลกระทบอันส่งผลสังคม ความผิดนั้นควรมีการกำหนดให้เป็นความผิดอาญาแผ่นดินอัน เพื่อที่จะให้รัฐได้เข้าไปเพื่อคุ้มครองดูแลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ยังคงมีประโยชน์ในแง่ของการสร้างความมั่นใจและความปลอดภัยให้แก่สังคม ในยุคปัจจุบันที่มีการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลในการนำไปก่ออาชญากรรม เช่น การโทรไปหลอกลวงผู้เสียหายเพื่อให้ทรัพย์สินมาเป็นของตนเอง เป็นต้น

ดังนั้นแล้วเพื่อให้กฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 มีการใช้บังคับได้อย่างครอบคลุม ชัดเจน มีประสิทธิภาพ และบังคับใช้ได้กับบุคคลทุกประเภท ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นปัญหาดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับคำนิยามของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ผู้ศึกษาเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติม ในส่วนของมาตรา 6 ในส่วนนิยามคำว่า “บุคคล” เพื่อให้เกิดความชัดเจนและให้เกิดความ

ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 27 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรือไม่ปฏิบัติ ตามมาตรา 28 อันเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 26 เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบ ด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกหนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

3.ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดความผิดของผู้รับข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อนำไปใช้โดยมิชอบหรือโดยทุจริตจากผู้ควบคุมข้อมูล โดยอันเนื่องมาจากพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 มิได้มีการกำหนดฐานความผิดสำหรับบุคคลผู้กระทำความผิดโดยการที่ผู้รับข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อนำไปใช้โดยมิชอบหรือโดยทุจริตจากผู้ควบคุมข้อมูลไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเห็นควรให้มีการเพิ่มเติมโทษสำหรับการกระทำความผิดดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่และทฤษฎีลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน และการกำหนดโทษนั้นไม่เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 77⁸ ทั้งเพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุขและปลอดภัย โดยขอเสนอแนะให้มีการเพิ่มเป็น

“มาตรา 79/1 ผู้ได้รับข้อมูลส่วนบุคคลจากผู้ควบคุมข้อมูลตามมาตรา 27 หรือมาตรา 28 และนำข้อมูลไปใช้ในทางมิชอบหรือโดยทุจริตต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

4.ปัญหาที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเป็นความผิดอันยอมความได้ โดยอันเนื่องมาจากพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในมาตรา 79 วรรคสาม ได้มีการกำหนดให้ความตามมาตรา 79 เป็นความยินยอมซึ่งเป็นความผิดต่อส่วน แต่เมื่อพิจารณาจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดลักษณะของการกระทำความผิดดังกล่าว ควรจะมีการกำหนดให้เป็นความผิดตามมาตราดังกล่าวเป็นอาญาแผ่นดิน เพื่อให้รัฐสามารถเข้าไปคุ้มครองดูแลและปกป้องสิทธิของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการแบ่งแยกความผิดอาญาแผ่นดินและความผิดอาญาอันยอมความได้⁹ โดยขอเสนอแนะให้มีการเพิ่มเติม ดังนี้

เดิมมาตรา 79 “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 27 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 28 อันเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 26 โดยประการที่น่าจะทำให้ ผู้อื่นเกิดความเสียหาย เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

⁸ฉันทพันธ์ อารี ไชตอนันต์,สาระสำคัญและแนวทางเพื่อดำเนินการ ตามมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย [Online],Available URL: https://www.senate.go.th/commission_meeting/readfile/94144/19288/2092/2347,2568 (กรกฎาคม, 18).

⁹สุพัตรา เกตุแก้ว, “การจัดประเภทความผิดอาญาแผ่นดินกับความผิดอันยอมความได้: ศึกษาเฉพาะกรณีความผิดฐานยักยอกทรัพย์กับความผิดฐานลักทรัพย์”, (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2555) ,หน้าที่ 10 - 13.

ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 27 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรือไม่ปฏิบัติ ตาม มาตรา 28 อันเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 26 เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดย ชอบ ด้วยกฎหมาย สำหรับตนเองหรือผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกหนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ความผิดตามมาตรา 27 ให้เป็นความผิดอันยอมได้”

แก้ไขเป็น มาตรา 79 “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 27 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 28 อันเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 26 โดยประการที่น่าจะทำให้ ผู้อื่นเกิด ความเสียหาย เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 27 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรือไม่ปฏิบัติ ตาม มาตรา 28 อันเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 26 เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบ ด้วยกฎหมาย สำหรับตนเองหรือผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกหนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

เอกสารอ้างอิง

- สุพัตรา เกตุแก้ว, “การจัดประเภทความผิดอาญาแผ่นดินกับความผิดอันยอมความได้: ศึกษาเฉพาะกรณีความผิดฐานยักยอกทรัพย์กับความผิดฐานลักทรัพย์”, (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2555), หน้า 10 - 13.
- สมยศ วงศ์, “การนำระบบโทษปรับโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำ ความผิดมาใช้กับกระบวนการยุติธรรมของไทย”, (วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2563) หน้า 17 ถึง 21.
- อลิษา โสติดิษฐ์, “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความเป็นนิติบุคคลของจังหวัด”, (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2564) หน้า 13 - 14.

เว็บไซต์

- งานประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต, การลงโทษผู้กระทำผิดทางอาญา [Online], Available URL: <https://rsucon.rsu.ac.th/files/proceedings/.pdf>.
- ณิชาพันธ์ อารีโชติอนันต์, สารสำคัญและแนวทางเพื่อดำเนินการ ตามมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย [Online], Available URL: https://www.senate.go.th/commission_meeting/readfile/94144/19288/2092/2347.
- ปกป้อง จันวิทย์, การวิเคราะห์กฎหมายด้วยหลักเศรษฐศาสตร์ : แนวคิดและวรรณกรรมปริทัศน์ [Online], Available URL : https://elibrary.tsri.orRDG5210034/RDG5210034V02/RDG5210034V02_full.pdf.

กฎหมาย

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562